

Meelis

Friedenthal

Melan cho

lija

Vertè
Viltarè Urbaitè

Meelis Friedenthal

Melancholija

Meelis Friedenthal
Melancholija

Iš estų kalbos vertė
Viltarė Urbaitė

aukso žuvis

Vilnius, 2020

Versta iš:
Meelis Friedenthal *Mesilased*:
Varrak, 2012

Knygos leidimas finansuotas
pagal ES programą „Kūrybiška Europa“

Kūrybiška
Europa

Šios knygos vertimą parėmė *Eesti Kultuurkapital* fondo *Traducta* programa.

Vertėja *Viltarė Urbaitė*
Redaktorė *Giedrė Kmitienė*
Dizainerė *Miglė Vasiliauskaitė*
Iliustratorius *Martynas Pavidonis*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno
Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose ar
archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti,
viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose
terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Meelis Friedenthal, 2012, 2015
© Viltarė Urbaitė, vertimas iš estų kalbos, 2020
© Leidykla „Aukso žuvis“, 2020

ISBN 978-609-8120-48-6

Ištisas dienas lijo be perstojo. Nuo lietaus puvo pasėliai, medinės namų sienos pasidengė pelėšiais, laivų denių lentos apsitraukė slidžiais dumbliais. Laurentijus jau ne vieną mėnesį maitinosi supelėjusia duona, gyveno priplėkusiuose namuose, o praeitą savaitę dar paslydo ant slidaus laivo denio. Jame kau-pėsi juodoji tulžis, kaip ant upėn įsmeigtos lazdos galo kau-piasi purvas. Ir štai pagaliau uosto prieplaukoje jis išlipo iš siūbuojančios valtės ant gličių lentų, prikaltų prie rąstų, įbestų į dumbluotą dugną, ir dvejojamas apsižvalgė aplink. Vėjas iš žemo dangaus smarkiai nešė į veidą vandens purslus, ir jis mėgino suvokti, kokia ta šalis, į kurią jis laisva valia pasirinko atvykti. Plikas balto smėlio pakrantės ruožas su pavieniais nendrių kuokštais ir vienodi pilki debesys labai priminė tą uostą, kuriame jis pradėjo savo kelionę. Pilko dangaus fone pašto laivo stiebas atrodė taip pat ir ant rėjų ištemptos burės buvo tokios pat pilkos ir nykios kaip ir tada, kai jis pradėjo kelionę. Greta toli į jūrą nusidriekusio tilto buvo matyti purvinam vandeny iki pusės nugrimzdęs molas, o jo gale kiūksojo senas sargo namelis, akivaizdžiai jau ilgą laiką nenaudojamas. Tokių name-lių liekanų galėjai pamatyti prie kiekvieno uosto, ir tas vaizdas, nors jautėsi nelaimingas, kažkodėl įkvėpė Laurentijui tvirtumo. Čia taip pat buvo atstatyti uostai, taip pat išplėsti nau-jiems laivams, o senieji sargų nameliai apleisti.

Jis atsiduso ir nervingai pataisė varvantį narvo uždangalą.

Dėl savo mantos jam nereikėjo per daug vargintis – vienoje ąžuolinių lentų dėžėje puikiai tilpo viskas, ko jam gali prireikti studijų metu. Ji kartu su laivo triume gabenamomis prekėmis nukeliavo į muitinę ir greičiausiai ją pasiimti bus galima tik vakare. Laivo kroviny, taip pat ir asmeninis keleivių bagažas, buvo kruopščiai tikrinamas ir užrašoma viskas, ką būtų galima bent kiek apmokestinti. Dėl to jis nesuko galvos, mat neturėjo nieko labai vertingo, visas jo asmenines knygas, kurių ir taip turėjo nedaug, buvo oficialiai leidžiama vežtis, o medikamentų jis pasiėmė minimaliai. Daugiausia nepatogumų kėlė narvas su Kramerio žieduotąja papūga. Dar namie jis buvo įspėtas, kad gabenti paukštį nebus lengva, o ir tenai laukiančios sąlygos jam galinčios tapti pražūtingos. Tačiau jis vis dėlto nepanoro skirtis su savo kompanione ir nutarė rizikuoti. Dabar didžiausias rūpestis buvo kuo skubiau apsaugoti paukštį nuo žvarbaus lietaus ir nugabenti kur nors į šiltesnę vietą.

Laurentijus nusibraukė į akis srūvantį lietaus vandenį, nuo kurio neapsaugojo ir plačiakraštė skrybėlė, po skvernu žvilgtelėjo į kišeninį laikrodį ir ėmė dairytis, kas galėtų palydėti jį iki kokios nors smuklės ir galbūt vėliau atgabenti iš muitinės jo skrynią. Narvo niekam kitam nesiryžo patikėti. Reikėjo veikti skubiai, nes keliai jau ir dabar buvo gana prasti, o jis nė už ką nenorėjo laukti ilgiau, kad tik kuo greičiau išvyktų iš šio miesto. Rudeniniai, vis dažnėjantys ir stiprėjantys lietūs plovė ir šiaip netvirtus kelius ir važiuoti jais kasdien darėsi vis sunkiau. Oras pamažu atšiaurėjo. Papūga gali peršalti. Reikėjo tuoj pat susirasti kokį vežimą ar karietą, kuri važiuotų į Tartu.

– Ei!

Nuo lietaus slidžioje uosto krantinėje sukinėjosi tik keletas smalsuolių, kurie nepaisydami bjauraus oro atėjo pasižiūrėti atvykstančių laivų. Jie turbūt neturėjo per daug vilčių gauti

kokio darbo, todėl iškart nesureagavo į tą Laurentijaus šūksnį. Visus krovinius prie muitinės iškrovė jūreiviai, o pirklių pasamdyti krovikai su nuobodžio mina veiduose nerūpestingai tampė slidžias dėzes ir permirkusius maišus ir krovė į karučius. Muitinės pareigūnai surašinėjo prekes.

Laurentijus šūktelėjo dar kartą:

– Ei, tu!

Kai smalsautojas skystu nudėvėtu apsiaustu vangiai pakėlė akis, Laurentijus mostelėjo jam ranka, jei kartais tas nesuprato jo kalbos. Pats vyras atrodė kaip veikėjas iš niūrių vidurinių amžių paveikslų, kurių jis buvo matęs Olandijoje: iš po suplotos veltinio kepurės kyšojo susivėlę nenusakomos spalvos plaukai, nosis buvo kumpa ir įraudusi, pro retus barzdos šerius prasišvietė ligos subjaurotas smakras. Laurentijus pagalvojo, kad vyrui ant kaklo puikiai derėtų lentelė su užrašu „Suktybė“. Tokie trindavosi kiekvienam uoste ir paprastai instinktyvus sprendimas vertinant jų išvaizdą būdavo teisingas. Kartu tokie veikėjai visada geriausiai išmanydavo situaciją miesto smuklėse ir nakvynės namuose, taigi galėjo ir labai pasitarnauti. Žinoma, jie visad apgaudavo, vienintelis klausimas – daugiau ar mažiau.

– Nuvesk mane į kokią padorią smuklę, – trumpai drūtai pasakė Laurentijus ir stebėjo, kaip vyras be žodžių pasisuko eiti. Reikėjo tikėtis, kad kalbą jis vis dėlto suprato – ar bent jau nuspėjo, ko prašomas.

Laurentijus atsargiai paėmė į glėbį papūgos narvą ir patraukė paskui vyriškį miesto pusėn. Paukštis neramiai krykštelėjo.

– Tšš, Klodija, tylos.

Jie žingsniavo vis tirštėjančiose sutemose, ir Laurentijus stengėsi kuo mažiau sūpuoti narvą. Vakarinio dangaus fone grėsmingai ryškėjo iš tvirtų akmenų suręstos tiesios ir storos

miesto sienos, apvalūs viduramžių tvirtovės bokštai ir keturios aukštos bažnyčios. Žemesnius namus tarsi prarijo iš debesų besisunkianti klampi tamsa. Vyriškis priešais jį žengė netikėtai sparčiu žingsniu ir atrodė labai gerai žinantis, kur nori patekti. Užtat pačiam Laurentijui ėmė vis stipriau reikštis jo senoji liga. Šita nesibaigianti, visur besiskverbianti ir kiaurai merkianti drėgmė atrodė daug sunkiau pakeliama nei ankstesniais metais. Juodos tulžies, besigaminančios jo viduriuose, perteklius paprastai sukeldavo jam silpnumą ir nemigą tik vėlyvą rudenį, tačiau šią vasarą jau apie Jonines prasidėjo lietūs, ir tas nepaliaujamas lašnojimas apvilko jo žarnyną, širdį ir smegenis lipnia migla. Dabar, išlipus iš laivo ant tvirtos žemės ir žengiant per plokščius iki blizgesio nušlifuosius akmenis, jūros supimo prisiminimas sukėlė jausmą, tarsi klampotų per pelkę. Kiekvienas žingsnis reikalavo pastangų.

– Ech, – sumurmėjo jis pats sau. – Dar truputėlį.

Jis pažvelgė į priešais einančio driskiaus sukumpusią nugarą ir pagalvojo, kad savo skrynios tikriausiai turės pasiūsti ką nors kitą. Iš tokių atsitiktinių uoste sutiktų veikėjų neretai gali sulaukti bėdos. Galbūt smuklininkas galės padėti. Jis stengėsi prisiminti, kokia valiuta naudojama Taline, apie tai dar laive jam patarinėjo keletas keleivių, ir galiausiai jis padarė išvadą, kad iki galo to turbūt neišsiaiškins. Keliavimo meną pristatančios *Ars apodemica* knygos beveik visai nieko neužsiminė apie Estijos ir Livonijos sąlygas – ten greičiau galėjai rasti bendrų patarimų, į ką atkreipti dėmesį ir kaip protingai stebėti aplinką. Šių vietovių miestai ir šalys iš keliautojų perspektyvos buvo visai neaprašytos – juk savo malonumui paprastai keliaujama kitur, į pietus. Po kultūrinės ir istorinės vietos. Jam nepavyko prisiminti nieko praktiško. Galva buvo sunki.

„Tiek to, – galiausiai nutarė Laurentijus. – Šiaip ar taip, šeštadalio erės turėtų pakakti.“

Galiausiai, jau visiškai sutemus, jiedu sustojo po geltonu žibintu, kuris apšvietė netikėtai padoriai atrodančią smuklę, visai netoli miesto vartų. Vyriškis ištiesė delną. Laurentijus įdėjo ten iš anksto kišenėje sugraibytą smulkią monetą ir nuleido akis. Akimirka patyrinėjęs gautą pinigą, driskius plačiai nusišypsojo.

„Velnias, – pagalvojo Laurentijus. – Vis tiek per daug daviau.“

Jis įnešė narvą pro duris vidun.

– Ar tamsta dar ko nors pageidautų? – netikėtai pasiteiravo atlydėjusysis sklandžia vokiečių kalba.

Laurentijus sudvejojo. Jis būtų džiaugęsis matydamas vyrą kuo greičiau nueinantį, nes tie, kurie patys taip prikimba, paprastai būna didžiausi sukčiai.

– Man reikia pasiekti Tartu, – pratarė jis, nustebindamas pats save. – Ir kuo greičiau.

Skrynios jis vis dėlto nusiųs ką nors kitą, bet nieko čia blogo pasiteirauti kelio. Kada nors čia turėtų užsukti vežėjų kariatos, o laive kalbėjo, kad kone kas savaitę būrelis žmonių vyksta į Tartu. Žemėlapyje jam netgi parodė du galimus maršrutus – abu užtruktu keletą dienų, o gal ir daugiau, nelygu kokia kelių būklė.

Vyras dar kartą metė žvilgsnį į papūgos narvą, kiek pašaipiai, Laurentijaus akimis, nusilenkė ir nuėjo sau.

Jis truktelėjo pečiais ir užkėlęs narvą ant stalo arčiausiai židinio nutraukė nuo jo tamsią permirkusią skraistę. Papūga įsitaikė ant savo laktos.

– Na, Klodija, ar tu pasirengusi dar vienai kelionei?

Nuo židinio sklindanti šiluma išjudino, pataisė jam nuotaiką ir atgaivino sušalusį papūgos kūną. Jis išsitraukė iš kišenės popierėlį su įvyniotomis sėklomis ir pabėrė ant narvo dugno. Nebuvo tikras, ar šiose vietose pavyks gauti saulėgražų sėklų,

taigi buvo pasiėmęs jų su savimi. Kaip visuomet, aplink narvą greitai susispietė patalpoje be veiklos sėdėję žmonės, visi norėjo pamatyti tą nuostabų spalvotą paukštį.

– Iš kur toks atkeliavo?

– Ką jis lesa?

– Ar jis gieda?

Laurentijus paaiškino. Viena vertus, tampytis su savimi papūgą buvo sunku ir nepatogu – ir ne tik Laurentijui, paukštis nuo to tikriausiai kentėjo dar labiau, tačiau, kita vertus, jis labai padėjo užmegzti ryšį su žmonėmis. Jau laive Klodija jam šia prasme gerai pasitarnavo.

– Jūs studentas, ar ne? – paklausė kažkas, kildamas nuo stalo.

– Taip, – atsakė Laurentijus. Atrodė, kad vyras jau kurį laiką jį stebėjo, – jis greitai pajusdavo tokius dalykus ir mokėjo valdyti žvilgsnį, kad netyčia nepažvelgtų atsitiktiniam smalsuoliui į akis. Laurentijus nuo jaunumės suprato, kad tai gali sukelti nemalonumų. Iš pradžių žmonės ima įtarinėti, paskui kalbėdami su juo laiko už nugaros sukryžiaavę pirštus, gatvėje pasuka atgal už kampo ir apskritai ima vengti. Geriausia žiūrėti žemyn.

– Nepatarčiau jums šiuo metu vykti į Tartu.

Po išoriniu vyro mandagumu slėpėsi ironija, ir jo kreipimasis „jūs“ buvo kažkoks pašaipus.

– Kodėl gi? – mėgino atremti Laurentijus. Iš tiesų jis, aišku, pats žinojo, kodėl kas nors gali atkalbinėti jį vykti į Tartu.

– Blogi laikai. Netgi profesoriai šiuo metu tingiai atlieka savo pareigas. Vasara buvo lietinga, neišvengiamai ateina badmetis, kainos kyla.

– Kad visur tas pats.

Laurentijus greitai dirstelėjo į šiek tiek paniekia atsiduodančią išdidžią vyro laikyseną ir iš trumpo jam prie diržo kabančio kardo nutarė turįs reikalą su didiku. Greičiausiai. Jis jau buvo

girdėjęs, kad Tartu jiems kažkodėl itin nepatinka.

– Kad aš būtent Tartu gavau stipendiją.

– A, – tarstelėjo vyras, numodamas ranka.

Laurentijus atsargiai pradare narvo dureles ir ištraukė papūgą sau ant piršto. Šis paukštis jį puikiai suprato ir pajusdavo nuotaikas, ir jis šalia Klodijos jautėsi ramiau. Tarsi šalia draugo, iš kurio visad sulauksi paramos ir patarimo.

Paukštis juokingai įsitaikė jam ant rankos, plonos kaip pergamentas odos, nusėtos dėmių nuo jo vartojamų tinktūrų ir vaistų, ir rūpestingai snapu pakrapštė piršto nagą. Smalsuoliai atsargiai atsitraukė tolėliau, tarsi nusigandę, kad paukštis kurią akimirką gali juos užpulti. Tarsi iš narvo būtų ištrauktas mažutis demonas. Laurentijus švelniai paglostė paukštį, maloniai jausdamas ranka jo šiltą kūną – po plunksnomis ir oda slypintį kraują ir juo srūvančią gyvastį. Šitą papūgą jis turėjo taip seniai, kiek tik siekė jo atmintis. Jis visuomet kentėjo nuo juodosios tulžies pertekliaus, ir kaip tik dėl to krikštėvis pastorius Teodas dovanojo jam papūgą. Tokia mintis jam kilo skaitant Plutarchą, kuris savo *Stalo pašnekesiuose* paminėjo paukščius kaip veiksmingas priemones nuo tokių negalavimų, kokie vargino Laurentijų. Sangviniškas papūgos čiauškėjimas ir linksnumas iš tiesų subalansavo Laurentijaus temperamentą ir padėjo lengviau sutramdyti ligą. Būtent papūgai reikia dėkoti, kad jis taip gerai ištvėrė šią lietingą vasarą.

– Tas paukštis nepakels kelionės į Tartu, – neatstojo didikas.

– Na, tikriausiai reikėtų susirasti uždara vežimą, kuris kuo greičiau išvyktų. Apie kelionę pėsčiomis nemaščiau nuo pat pradžių, – prisipažino Laurentijus.

Jis gerai žinojo, kad didžiuma studentų keliauja pėsčiomis ir tik nedaugelis gali sau leisti prabangą mokėti už vežimą, tačiau šiomis aplinkybėmis toks sprendimas atrodo geriausias.

Vyras su kardu pažiūrėjo į jį ir šyptelėjo.

Laurentijus staigiai nusuko žvilgsnį, nusišypsojo ir švelniai paglostė Klodiją.

– Ji su manimi jau kokius dešimtį metų, aš žinau, kas jos jėgoms, o kas ne. Ji labai gerai pakelia šaltį.

– Nevažiuokite su atsitiktine draugija, dabar neramūs laikai, jus gali apiplėšti.

– Žinau. Bet nelabai ką yra iš manęs atimti.

Jis nė neketino užsiminti apie puošnų kišeninį laikrodį, paslėptą po drabužiais. Tas meistriškas ir netgi labai brangus daiktas taip pat buvo krikštatevio Teodo dovana, anglų meistrų darbas.

– Aš paimitau jūsų apsiaustą, ir skrybėlė gan padori. Be to, visad galima atimti gyvybę.

Vyro balse nesigirdėjo grasinimo, tai buvo greičiau praktiški pasamprotavimai. Galbūt iš jo kažkada buvo atimta skrybėlė, o jis pats leisgyvis paliktas gulėti kur pakelėje. Šiaip ar taip, žmogaus gyvybė trapi ir ji stebuklingai tveria kūne, kaip paukščiai ore, kaip žvaigždės eteriniame dangaus skliaute.

Laurentijus stengėsi, kad jo žodžiai skambėtų intelektualiai.

– Kadangi ji nuo pat pradžių man nepriklauso, tai niekas negali jos iš manęs atimti.

– Ar jau esate mokęsis kitur?

Laurentijus linktelėjo.

– Pakliūsit įtartinon draugijon tenai, Tartu. Jie patys didžiausi prasilakėliai ir plačiagerkliai visoje Švedijoje. O švedai garsėja kaip girtuokliai, – niekinamai pareiškė vyras.

Laurentijus suraukė antakius. Jam šis pokalbis jau darėsi įkyrus ir jis nervingai apsidairė šeimininko, kad išsinuomotų kambarį. O paskui ieškos būdų pasiekti Tartu. Jis neturėjo jokio noro čia su svetimais aptarinėti savo ateities ir mokslų detalių.

Tačiau neatsispyrė pagundai atsikirsti.

– Ar taip kalbate iš savo patirties?

Vyras plačiai nusišypsojo ir prisėdo prie Laurentijaus.

– Tam tikra prasme, žinoma, esate teisus. Koks mano reikalas. Bet akivaizdu, kad jūs pats ne švedas. Iš kokio jūs krašto?

Laurentijus sumišo ir instinktyviai atsitraukė. Žinoma, jis teisus. Gėda taip užgaulioti žmogų. Kelionių vadovai kaip tik patarė vengti tokių situacijų.

– Aš atsiprašau. Jokiu būdu nenorėjau pasirodyti nemandagus.

– Atsiprašymas priimtas.

– Vis dėlto norėčiau kuo skubiau nuvykti į Tartu, nes keliai kasdien prastėja, o važiuoti iki tenai, mano žiniomis, užtruks beveik savaitę.

Laurentijus ištiesė ranką į mažą narvelį, ir papūga ramiai nutūpė ant laktos.

– Kurgi tas šeimininkas?

– Šita užėiga priklauso man, – pareiškė vyras su kardu. – Smuklininkas tvarko reikalus mieste.

– Jums?

– Klausykit, ko jūs taip baisiai veržiatės į tą Tartu? – nekreipė dėmesio į jo klausimą didikas. Jis atrodė jau gerokai įkaušęs ir dėl to jo tonas įgavo šiokios tokios lėbautojo puikybės. Laurentijui tai visiškai nepatiko. – Ar turėjote kokių nors bėdų? Paprastai į Tartu važiuoja tik tie, kurių nepriima kitose vietose, arba tie, kurie neturi pinigų. Jūs neatrodote priklausantis kuriai nors iš tų dviejų kategorijų.

– Girdėjau, kad Tartu yra labiausiai mūzoms atsidavęs miestas.

– Vykstate ieškoti įkvėpimo? Na, gerai, nesikapstysiu po jūsų paslaptis.

– Kaip turėčiau tai suprasti?

– Aš jums pranašauju, kad šį rudenį ir žiemą tenai didelio

intelektualumo nepamatysite. Tačiau neabejotinai patirsite daug viso kito.

Laurentijus atsistojo ir ėmė nervingai vaikštinėti po kambarį, išsitraukęs iš kišenės laikrodį greitai užmetė akį. Ir iškart susikrimto taip atvirai jį išsitraukęs, bet nebebuvo kas daryti. Šiek tiek sutrikęs įsikišo laikrodį atgal į vidinę kišenę.

– Tiek to, – sumurmėjo pats sau.

Kurią laiką dar galima ramiai pasivaikštinėti po miestą. Negi tas vyras nesupranta, kad jeigu jau jis atvyko iki Estijos, tai nepakeis savo ketinimų pasikalbėjęs su nepažįstamuoju smuklėje. Tokia bailio taktika tiktų tik tiems, kurie nesilaiko proto disciplinos. O jis laikosi; privalo laikytis.

– Aš labai atsiprašau, bet dabar turiu išeiti.

– Na, tai eikit. Bet įspėju jus: šio savo sprendimo gailėsitės.

– Ar galėčiau čia palikti savo narvą?

Antradienio vidudienis

Prie užeięos šlaistėsi krūva žmonių ir kažkas garsiai estiškai keikėsi. Tą jis jau išmoko atskirti – šiaip sklandžiai vilnijanti šneka tuomet pasidarydavo šiurkšti ir kapota, garsai gergždžiantys ir duslūs.

– *Kurat**.

Keletas vietinių estų įkėlė vežiman į audeklą susuktą lavoną ir tada stumdydamiesi ir braudamiesi pro minią per balas ėmė riedėti miesto pusėn. Ant medinių lentų siūbuojantį suglebusį kūną dengiantis audeklas buvo permirkęs ir apdriskęs, ir Laurentijus pastebėjo po juo styrančias laibas kojas ir gležnus gyslotus riešus. Jis automatiškai persižegnojo, nusisuko ir pro smalsuolių būrį prasispraudė užeięos durų link. Jam tiesiai į šnerves vėjas iš kažkur atpūtė bjaurią smarvę.

Kai Laurentijus įžengė į vidų, smuklininkas pasisveikino tik lengvu galvos linktelėjimu ir toliau pro mažutį langelį stebėjo, kas vyksta lauke.

– Čia dar ne pabaiga, – skersakiuodamas į langą pareiškė smuklininkas.

– Kas nutiko?

– Tai kad tiksliai nė nežinau. Kiekvieną dieną kas nors nutinka, – su dideliu pasitenkinimu ėmė pasakoti vyras. – Atrodo, kažkoks driskius kaip pasiutęs lakstė čia ir kandžiojo žmones. Vieni sako, kad iš bado, kiti – kad jam tiesiog pasimaišė protas. Galiausiai nebuvo ką daryt, tai odininko pameistrys vožtelėjo jam savo lazda. Gink Dieve, nestipriai, bet, matyt, tiek ir tereikėjo. Tas pameistrys gan stiprus vaikiš, nors ir ne per daug gudrus. Na, kad ir kaip ten buvo, atrodo, kad užmušė:

* Velnias (est.).

senio visa galva kruvina ir nè raumenėlis nebekruta.

Tai išgirdęs, Laurentijus labai susikrimto.

– Ką jie dabar ketina daryti?

– Greičiausiai nuves bernioką į areštinę ir jam teks stoti prieš teisimą. Žmonės matė, kas įvyko ir kad užmušti jis nenorėjo. Vis dėlto nužudyti žmogų – ne juokas, ir jam kaip reikiant klius.

Laurentijus palingavo galva.

– Aš tikriausiai išsikelsiu iš čia, gal galėsite atsiųsti mano skrynią?

– Pas ką? – paslaugiai pasiteiravo smuklininkas.

– Fendrijus turėjo laisvą kambarį, vienas studentas man nurodė. Atrodo visai padori vieta.

Johanesas, Laurentijaus sutiktas studentas, nurodė jam pasuktinį akmeninį namą Vienuolyno gatvėje, kur buvo vienas laisvas kambarys antrame aukšte. Kaip paaiškėjo, gana brangus, tačiau Laurentijus neturėjo kito pasirinkimo. Johanesas buvo sakęs, kad ankstesnis nuomininkas išsikėlė vos prieš porą dienų dėl kažkokio skandalo ir kad tokios geros vietos nedažnai pasitaiko. Kambarį netrukėtų išsinuomoti koks kariškis ar kitas studentas. Šiaip jau miesto gyventojai į savo butus mieliau – o kartais ir pigiau – įsileisdavo studentus. Su kariškiais nuolat kildavo bėdų, nors studentai, žinoma, irgi ne angelai. Šiaip ar taip, Laurentijus turėjo veikti greitai.

– Aha, – pratarė Laurentijus, išklausęs Johaneso istoriją, dvelkiančią gandais.

Užmetęs akį į Johaneso nurodytą mažutį ir siaurą kambarelį, jis šyptelėjo pats sau. Visi baldai tebuvo rašomasis stalas, į vieną sieną atremta iš pažiūros trapi lentyna ir lova. Tačiau vietelė atrodė miela ir jauki, kamino apačioje netgi buvo įtaisytas nedidelis židinytis.

– Pas jus čia gražus vaizdas, – pasakė jis šeimininkei.

Balta kalkėmis dažyta siena, muilu išplautos lentų grindys ir pro mažą langelį atsiveriantis vaizdas į žalią pievą, plytinčią už miesto sienos, paliko malonų įspūdį.

Laurentijus sutarė dėl nuomos iki pat semestro galo ir pažadėjo išsikelsiąs dar tą pačią dieną. Tiktai turįs parsinešti daiktus iš užkeigos. Šeimininkė linktelėjo ir pasakė vėliau supažindinsianti su namų taisyklėmis.

Laurentijui buvo kažkaip gera ir net atrodė, kad dangus prašviesėjo. Tačiau gera nuotaika subliūško išvydus minią, susibūrusią priešais užkeigą. Jau pastebėjęs į tradicinius pilkus švarkus susisiautusių smalsuolių, jam kilo kažin kokia negera nuojauta, bet kai pamatė ant šlapių lentų paguldyto senio skarminus ir laibas kojas, nuojauta virto įsitikinimu.

Smuklininkas vis dar buvo palinkęs prie lango, ir Laurentijus paskubomis susirinko daiktus. Jis nenorėjo nė kiek užsibūti šiame name.

– Kiek aš skolingas?

– Kaip mokėsite?

Laurentijus sugraibė kapšelyje keletą skirtingos valiutos monetų ir krestelėjo jas saujoje. Smuklininkas prisimerkė stengdamasis jas įvertinti.

– Nagi, leiskite pažiūrėti. – Mikliais judesiais vyriškis sugraibė porą monetų. – Tegu bus šitiek. Tinka?

Laurentijus vis dar nelabai išmanė vietinės valiutos ir kainų, taigi nutarė pasitikėti smuklininku. Atrodė daugmaž teisinga.

– Tinka. Dėkoju jums.

Kai susimokėjęs už nakvynę Laurentijus vėl išėjo į gatvę, prie užkeigos pasirodė du ryžtingai nusiteikę kareiviai. Jie patraukė tiesiai prie odininko pameistrio ir sulaukė jį uždėdami rankas ant pečių. Laurentijus sustojo tarpdury, instinktyviai siekdamas prie šlaunies kabančios špagos, tuo tarpu minia sulalėjo.

– Kas per velnias? – šaižiai užprotestavo kažkas iš minios.

Vyras, ką tik išreiškęs pasipiktinimą, ryšėjo plačią dvokiančią odinę prijuostę, iš kurios galėjai spręsti turintis reikalą su odininku. Jis žengė porą žingsnių kareivių pusėn, bet staiga sustojo tarsi susimąstęs.

– Veskitės jį. Vis tiek nelabai ką čia padarysi.

Galiausiai jis užriko ant pameistrio:

– Ką tu sau galvojai taip smarkiai jam voždamas?

Pameistrys didelėmis akimis pažvelgė tiesiai į jį.

– Nežinau, kaip čia nutiko. Juk aš visai nenorėjau jo užmušti. Bet vos tik paėmiau į rankas lazda, pasijutau lyg užkerėtas. Ir kiti paliudys, kad seniokas atrodė kaip velnio apsėstas. Jam tikrai buvo kažkas negerai.

Aplink pasigirdo pritiriamas murmesys ir kažkas išbėgo į priekį su vieliniu narveliu. Laurentijui narvas pasirodė pažįstamas, bet per triukšmaujančius žmones negalėjo priėti pasižiūrėti iš arčiau.

– Šitą daiktą tampėsi su savim. Neabejoju, čia kažkoks raganų išmislas! – pergalingai pareiškė jį radęs vyras.

– Ką čia šneki. Tai paukščio narvas, – piktai sugergždė odininkas.

– Bet iš kur tas driskius jį gavo? Juk jie šiaip sau ant žemės nesimėto, aiškiai ketino užsiimti kokiom raganystėm.

Triukšmas augo ir kareiviai sunerimo.

– Nėr čia į ką spoksoti. Mes jį išsivedam. Visi nurimkit! – pareiškė vienas ryžtingai ir ėmė vestis pameistrį. Antrasis kareivis, įkvėptas draugo, čiupo vaikiną už pakarpos ir dėl visa ko dar smogė kalavijo makštėmis į pilvą. Vaikis liūdnai sukriokė, bet veikiau iš nusivylimo nei iš skausmo, nelaimingas atviru žvilgsniu apsidairė aplink ir, nematydamas kitos išeities, pakluso kareiviams.

Odininkas šūktelėjo jiems įkandin:

– Na ir tegu išveda. Ką aš čia bepadarysiu. Vis tiek darbo dabar mažai, bent jau kurį laiką gaus duonos iš karaliaus. Juk neleis jam ten iš bado numirti. Daugelis dabar džiaugtųsi, jei juos į cypę įkištų.

Nusprendęs savo kalbą užbaigti tokia optimistine gaida, odininkas karingai apsižvalgė ir tuomet pastebėjo Laurentijų, kuris kaip tik mėgino diskretiškai įsitikinti, ar tik ten ne jo narvas. Nors ir taip buvo visiškai tikras, kad čia tas pats driskius, pasičiupęs narvą prie to kluono.

– Šitas narvas tikrai kažkoks raganų išmislas, – užvedė kalbą odininkas, braudamasis arčiau jo. – Nežinau, kokias raganystes su juo gali krėsti, bet jau tikrai nieko doro. Pats pažiūrėkit.

Jis primygtinai įbruko narvą Laurentijui į rankas, dėl visko, jei tas dar abejotų.

– Nagi, pažiūrėkit!

Nuo vyro tvokstelėjo šleikštus, dusinantis kvapas, stačiai vimdantis. Tai dėl šlapimo puodų, kuriuose odininkai per dienas turėdavo mirkyti odas, ir jie taip dvokė, kad odininkų dirbtuvės galėjo įsikurti tik už miesto ribų. Kita vertus, šis dirbtuvių kvapas Laurentijui atrodė lengviau pakeliamas nei tas, kurį jis juto prie kluono ir kuris iki šiolei – net ir dabar – lindėjo šnervėse.

– Betgi prieš tai sakėte, kad čia tik paukščio narvas, – paprieštaravo Laurentijus apsimesdamas, jog narvą mato pirmą kartą. Iš tiesų jis pats buvo jį padaręs, keliavęs su juo per jūras. Jis puikiai jį pažinojo ir pastebėjo, kad durelės neatsargiai atlenktos į vieną pusę, jas reikėtų pataisyti.

Odininkas nužvelgė jį nuo galvos iki kojų.

– Jūs greičiausiai neseniai atvykęs.

– Taip, – linktelėjo Laurentijus. – Studentas. Ką tik atvykau.

– Žinokite, kad čia žmonės užsiima visokiom raganystėm.

Visai neseniai spaustuvininko Brendekeno sūnų taip užkal-

bėjo, kad jam ant veido ir kaklo ėmė augti šeriai ir galiausiai visa tai jam baigėsi mirtimi, – pamokslautojo tonu aiškino odininkas. – Jūs tikriausiai žinot, kad raganavimas dabar visur kečia didelį rūpestį. Kažin kiek žmonių užkerėta, net ir gyvulių.

– Na taip, bet kuo čia dėtas šitas narvas? – mėgino nenusileisti Laurentijus.

– Nu, raganius lydi visokie keisti gyvūnai. Krankliai ir varnos, ir dar tokie užsieniniai paukščiai. Juos nešiojasi narvuose. Esu matęs knygoje paveikslėlių – raganiai visad turi prie savęs kokį gyvūną. Mėšlavabalį, vorą, varlę ir ką. Brendekeno berniokas aptaškė Madlenos karvę vandeniui ir toji ėmė jį keikti estų kalba. Iškart po to jam ėmė želti šeriai. Mėgino juos kuokštais rauti, bet niekas jau nepadėjo.

– Bet juk tai buvo karvė, – Laurentijus mėgino atkreipti odininko dėmesį į faktą, kad karvė vargu ar būtų tinkamas gyvūnas raganiui.

– Kiekviena ragana turi kokį nors gyvūną, – supyko odininkas. – Ar karvė, ar varna, nėra čia didelio skirtumo.

– Tiesą sakant, yra. Paprastai prie raganų įsivaizduojami naktiniai gyvūnai, – užginčijo Laurentijus.

– Žinau aš tas karves. Jos su ragais, pažiūrėk, kokia jų maualė. Raguota!

Laurentijus sumojo, kad jei velsis į tolesnes diskusijas, gali pasirodyti įtartinas. Geriau jau neatkreipti į save per didelio dėmesio. O jei dar paaiškėtų, kad tas narvas – jo, dievaži, gali kilti nemalonių.

– Paprastai taip, – sutiko jis su odininku.

– Nu va, – pergalingai šuktelėjo tas. – O ką aš jums sakiau. Ir tai, kad raganius čia kandžiojo žmones, dar geriau įrodo, jog jį apsėdo demonai. Jie gi priverčia apsėstuosius valgyti žmogieną ir krėsti kitokias baisybes. Aš ir sakau, gerai vaikis padarė, kad jį užmušė. Sumažino teismui darbų ir rūpesčių.

Laurentijus neturėjo ką į tai atsakyti. Jis buvo tikras, kad papasakodamas istoriją, kaip driskius pasiėmęs jo narvą pabėgo, nė kiek nepagelbėtų odininko pameistriui. Gal tik dar labiau apsunkintų reikalą. Vaikinui liks daugiau vilčių išvengti kartuvių, jei visi manys, jog senis buvo pamišęs ir apsėstas piktosios dvasios.

– Teologai apskritai sutaria, kad daugeliu atveju tai, kas laikoma raganystėmis, kyla iš nesusipratimų. Prieš ką nors apkaltingai bendradarbiavimu su demonais, reikia labai nuodugniai iširti, – pasakė Laurentijus, mėgindamas supažindinti odininką su religijos požiūriu į raganystes. – Kartais žmonės tik įsivaizduoja esantys raganai – tokių iliuzijų dažnai pasitaiko. Žmonės teigia, kad mato nelabuosius ir demonus, o iš tiesų krūmuose tupi ožka ar koks kitas naminis gyvūnas. Dažniausiai tai tebūna prietarai.

– Norite pasakyti, kad tas senis nebuvo užkerėtas? Reikia galvoti savo galva ir pačiam daryti išvadas. Teologai nieko neišmano. Aš gi pats matau, kas yra kas. Kaip sakoma, tikiu tuo, ką matau. Tam nereikia jokių mokslų, – pareiškė odininkas, labai pasitikėdamas savo įgimta nuovoka. – Tie šiaudagalviai universitetuose iš didelio rašto išėjo iš krašto, tai juk kiekvienam aišku.

Laurentijus liūdnam šyptelėjo ir pasisuko eiti. Nebuvo prasmės ginčytis su odininku. Tokie visuomet būna įsitikinę savo teisumu ir nei teologai, nei filosofai nesugebėtų jų perkalbėti. Jie žino, ką reiškia matyti savo akimis, ir dėl to yra visiškai tikri. Jie pasikliauja informacija, kuri juos pasiekia per jautimo organus. Nors šiaip jau Laurentijus nebuvo Dekarto filosofijos šalininkas, vis dėlto pritarė tam kritiškai mąstančiam prancūzui, kad labiau nei kas kita mus gali suklaidinti pojūčiai. Žinoma, tai buvo sena tiesa, dėl kurios ginčijosi dar Antikos skeptikai. Laurentijus žinojo, jog visą laiką reikia turėti

omenyje, kad pojūčiai būna apgaulingi, iš jų gimsta fantazmai. Galbūt kaip tik dėl to Dekartas taip stengėsi laikytis moksliskumo, kad atmestų visokias nerealias išmones, siekdamas aiškios ir distinktyvios sąvokų klasifikacijos. Už pojūčių slypi fantazmai.

Laurentijus žingsniavo toliau, nė nejausdamas, kad iš seno įpročio rankoje nešasi ir narvą.

Antradienio vakaras

Jau išėjęs iš užeiigos Laurentijus pajuto lengvą gaudesį ausyse. Tokį žemą garsą, kurio net nepagauna ausų būgneliai; tai buvo greičiau neapibrėžtas pojūtis kažkur pakaušyje, lyg kas kvėpuotų į sprandą – duslus tvinkčiojimas jo širdies ritmu. Iš pradžių ėmė tyliai, bet nepaliaujamai spengti ausyse, paskui gausmas ir kažkoks svetimas dvelksmas persmelkė jam akių obuolius ir nuėjo gilyn į galvą. Taip Laurentijui visuomet prasidėdavo karščiavimas.

Baigiantis antriesiems metams Leideno universitete jis netgi parašė disputą apie tai, kad liga ateina iš išorės ir įsiskverbia į žmogų per jutimo organus. Dalis ligų per akis, kitos per ausis, burną, nosį ir per jautrias odos vietas. Kūnui gavus per daug šalčio ir drėgmės, pirmiausia sureaguoja tonzilės – jos ištinsta. Padidėjus tonzilėms ir ligai plintant ima skaudėti ausis. Pro atvirą burną ir šnerves į žmogų patekusios ligos dirgina būtent tuos organus. Iš čia užkratas gali skverbtis giliau ir pasiekti žmogaus sielą. Laurentijus gana gerai suvokė, kada išsibalansavo jo kūno skysčiai. Tai turėjo nutikti tada, kai jis padėjo ištraukti iš purvo karietą ir prarado vielinį Klodijos narvelį. Kaip tik tuomet į jo sielą įsibrovė niekinga drėgmė,

iš permirkusios, trūnijančios aplinkos, pajuodusio kluono, purvo balų, mėlynų valkatos akių ir kvėpavimo, ir dabar kūnas stengėsi viso to atsikratyti. Bent jau jis tikėjosi, kad tai drėgmė ir šaltis.

Jis liūdnei šyptelėjo.

Prie kluono pajaustas dvokas atkakliai laikėsi jo šnervėse – kartus ir skaudus kvapas. Bet dabar jis kaip trobagrybis įsišaknijo kūno organuose. Balti sultingi grybai paviršiuje yra tik išorinis pavidalas, tačiau pati ardanti jėga yra apačioje, prie šaknų, kurios taip giliai išsiraizgiusios, kad net patyręs dailidė negebėtų jų atsikratyti. Tik ugnis gali sunaikinti grybą – kaip karščiavimas ligą. Bet neretai prireikia sudeginti visą namą, kad nusikratytum grybo. Laurentijus baiminosi, kad ir jam galiausiai taip baigsis; tasai ligos grybas, kurį jis nešiojosi nuo pat vaikystės, neapleis jo, kol kūnas galiausiai sudegs. Nuo karštligės arba ant laužo. Visą sąmoningą gyvenimą jis ieškojo vaistų nuo savo ligos, bet nesėkmingai.

Pirmą svaigulio priepuolį, kai per kūną vienu metu perbėga ir karščio, ir šalčio banga, Laurentijus pajuto vos įžengęs į Tartu pro Vokiečių vartus. Jis stipriau susisiautė į palatą ir nuskubėjo į butą. Šeimininkė iš pradžių džiaugsmingai pasveikino jį apatiniame aukšte, tačiau pastebėjusi Laurentijaus rankoje purviną narvelį sulankstytais virbais, metė į jį keistą žvilgsnį.

– Na, tai atėjote. Kaip pageidausite, ar atnešti maistą jums į kambarį?

Laurentijus lengvai nusilenkė.

– Dėkoju, bet ne dabar. Aš vis dar išvargęs po kelionės ir norėčiau mažumėlę pailsėti.

Šeimininkė linktelėjo ir ėmė detaliai aiškinti, kaip turėtų būti mokama nuoma ir ko tikisi iš nuomininko. Bet visi tie patarimai ir sąlygos praslydo Laurentijui pro ausis. Jis stovėjo

vangus, spausdamas prie krūtinės tuščią narvą. Įsidėmėjo tik tai, kad šiaudais ir patalyne turįs pasirūpinti pats. Ir dar jam buvo akcentuota, jog nuomininkai čia naudojasi tik užpakaliniais laiptais. Su kiekviena akimirka jis jautėsi vis prasčiau.

– Dėkoju jums, – ištarė jis šeimininkei ir pasisuko eiti. – Aš paprašiau, kad iš užeigos atneštų mano skrynią. Netrukus turėtų ateiti vyrai, bet dabar aš mielai eičiau į savo kambarį.

Moteriškė įtariai ir priekaištingai pažiūrėjo į jį, bet paskui gana mandagiai atsisveikino ir užsidarė duris.

Laurentijus vargais negalais užlipo į viršų ir beveik susmuko savo kambary ant lovos krašto – visas kūnas atrodė keistai sunkus, o kojas batuose surakino mėšlungis. Tai buvo ne pirmas kartas, kai jis susirgo kelionės metu. Kaip teigė medicinos vadovėliai, liga esanti vienas iš įprasčiausių kelionių pavojų. Kai žmogaus kūnas yra pripratęs prie tam tikros aplinkos ir prisitaikęs prie jos savo skysčių pusiausvyra, tai staigus aplinkos pasikeitimas gali destabilizuoti, o tai, kaip žinia, pasireiškia karščiavimu ir liga. Todėl rekomenduojama keliauti dažnai sustojant ir vengti pernelyg didelių atstumų per vieną dieną. Laurentijus nebuvo tikras, ar jis įveikė pernelyg didelį atstumą, bet buvo aišku ir tai, kad keliaujantis žmogus yra labai pažeidžiamas, ir jeigu jam trūksta dvasios tvirtumo, ligos lengvai prikimba. Jo dvasios tvirtumas buvo papūga.

– Mhm... – sumurmėjo Laurentijus pats sau.

Jis užsimerkė ir pamėgino sutelkti mintis į ką nors aiškaus ir suprantamo. Bet užmigti vis dar neįstengė. Kai sirgdamas leidi savo mintims klaidžioti, gali sulaukti baisių, nemalonių pasekmių. Jam reikia dar mažumėlę pakentėti. Kai tik atgabens skrynią, jis galės miegot. Galbūt ir sapnuot.

Jis papurtė galvą ir mėgino pažvelgti pro langą.

Jo galvoje sukosi padrikos ir nerišlios sakinių nuotrupos iš kelionės ir jo pirmųjų įspūdžių Tartu. Kai kurios plaukė iš lėto,

tarsi sunkūs ir fantasmagoriškai sukuriuojantys debesys danguje. Kai kurios greitai – kaip už lango pro šalį praskriejantys paukščiai. Jis mėgino galvoti apie savo papūgą, tačiau vietoj čiauškančios sangviniškos Klodijos figūros prieš akis kilo senis ilgais, tamsiais, varvančiais plaukais, tįsantis ant medinių lentų, perskelta galva.

Staiga pasigirdo beldimas į duris. Laurentijus krūptelėjęs pabudo. Prireikė kelių akimirkų, kol suprato, kur esąs, tada sukaupęs jėgas atsikėlė ir pasistengė kiek mandagiau išsitiesti.

– Prašom, – Laurentijus stengėsi, kad balsas skambėtų kaip įprastai.

Du vyrai be žodžių pastatė jo skrynią prie durų ir vienas iš jų ištiesė delną. Kaip ir Taline, Laurentijus mažumėlę pasikuitė savo pinigų kapšelyje ir galiausiai padavė vyriškiui mažą monetėlę. Nešikai linktelėjo ir išėjo taip pat tyliai, kaip ir atėję. Tikriausiai estai, pamanė Laurentijus. Jis pasiklausė, kaip jie mediniais laiptais nubildėjo apačion, ir vėl išsitiesė ant medinių lentų lovos. Dabar jis galės miegoti.

Jis šyptelėjo sau iš anksto mėgaudamasis užsimiršimo būseną. Tačiau pirmieji palaimingi pojūčiai atsigulus greitai išblėso, nes nuo kieto pagrindo ėmė skaudėti petį ir klubą. Šeiminkė buvo sakiusi, kad jis pats turi pasirūpinti šiaudais, bet dabar tikrai buvo nepajėgus tuo užsiimti. Drebulys krėtė vis smarkiau.

– Prakeikimas...

Laurentijus šiaip ne taip pasikėlė ir pasilenkė prie savo skrynios. Daugiau nieko ir neturėjo, tik tuščią čiuzinio užvalkalą ir mažą plunksnų pagalvėlę. Paprastai kelionės metu miegodavo užsiklojęs savo kelioniniu apsiaustu, tad ir dabar tvirčiau susisupo į jį. Veltinio paltas atsidavė uždegtų kambariais ir drėgme ir atrodė keistai svetimas. Plunksninė pagalvė irgi buvo šiek tiek sudrėkusi ir priplėkusi.

„Rytoj pasirūpinsiu malkomis“, – nusprendė jis. Dabar žaizdre matėsi tik pora anglies gabalų ir nė vienos malkos.

Jis sunkiai atsigulė ant lovos ir į galvą vėl ėmė lįsti kelionės pokalbių nuotrupos. Padrikos frazės, veidai, scenos. Staiga jį apėmė klaiki baimė, kad nuo šitos ligos jis mirs. Gali būti, kad tada, prie kluono, leidęs drėgmei įsiskverbti vidun jis visiems laikams sutrikdė savo sveikatos pusiausvyrą ir dabar, po savo apsiaustu krečiamas šalčio, jis pamažu užges, jo įkvepiamam ir iškvepiamam orui išsisklaidant beformiame chaose.

Apie ką jie ten karietoje kalbėjosi? Apie gyvenimą?

Jis žiūrėjo į ant stalo stovintį narvą išlankstytomis durelėmis. Klodijos narvą. Taip akivaizdžiai tuščia, tarsi priekaištas, iš vielų nupinta dėžė atrodė keistai. Gamta nemėgsta tuštumos, vakuomo, negyvumo. Tą vietą visada užima kas nors nauja, kas nors kita.

– *Natura abhorret vacuum*, – pasakė jis narvui. Tų žodžių ritmu ausyse ėmė skambėti kažkur girdėto posmo ištrauka:

*Jei tabokinė šimtą metų
stovėtų pamiršta tuščia,
neabejotinai velniūkštis
ten įsikurtų paslapčia...*

Posmas tvinkčiojo jam ausyse kaip kraujo pulsavimas venose ir skambėjo nedviprasmiškai grėsmingai, nors tonas buvo nerūpestingas. Bet gal vis dėlto ne tik velniūkštis gali pasirodyti? Tuštuma yra nebūtis, tikrovės nebuvimas. Kaip teigė Tomas Akvinietis, vienas Dievas yra grynoji būtis, grynoji aktualybė. Nejudantis judintojas. Jis pradėjo pusbalsiu melstis, tikėdamasis, jog pažįstamas maldos žodžių ritmas ir aiški mintis išsklaidys visus sieloje ligos sukeltus fantazmus. Laurentijus puikiai žinojo, kad karščiavimas reikalingas kūno pusiausvyrai

atkurti. Tačiau, kai pusiausvyrą suardyta, kūną lengvai gali užvaldyti pačios sielos fantazmai ir kiti išorės veiksniai. Būtent dėl to karščiuodami žmonės mato vizijas ir todėl ligoniams reikia labai saugoti tiek sielą, tiek kūną nuo visų įmanomų pragaištingų įtakų. Jis prisiminė, kaip valstiečiai Olandijoje rimtai kalbėjo apie gluosnių ar alksnių karalių, kuris ateina vogti ligonių sielų. Neretai silpnos sielos žmonės, ypač vaikai, matydavo jį – su karūna ir tamsiu apsiaustu. Aukštas šešėlis stovėdavo tamsioje tuštumoje po medžių šakomis ir kviesdavo ligonius pas save. Jis žinojo. Tai buvo tikri kerai. Jo siela visą laiką buvo silpna, jame tekėjo juodoji tulžis. Ar šiame narve liks nebūtis, ar jos vietą užims kokia kita tikrovė?

– Amen.

Baigęs melstis, jis susirangė lovoje ir ėmė klausytis, kaip pirmame aukšte bruzda ir su kažkuo kalbasi šeimininkė. Per grindų lentas sklindančiame murmesyje Laurentijus galėjo išskirti tik pavienes nereikšmingas sakinių nuotrupas, atrodė, kad žmonės dalijasi dienos naujienomis. Jis mėgino įsiklausyti, apie ką kalbama, bet jam nepavyko. Dabar reikėtų paprašyti šilto gėrimo, ugnies židinyje, bet kažkodėl jis bijojo ir nenorėjo nieko varginti.

– Tinktūra... – sušnabždėjo jis pats sau. – Taip, žinoma, tinktūra.

Jis atsikėlė ir skrynioje susirado mažą buteliuką. Jame buvo likę gerokai mažiau nei pusė reikiamo mišinio, o dabar, karščiuojant, jo reikėtų keliskart daugiau. Jis jau seniai turėjo pasiruošti sau daugiau vaistų. Iš Dioskorido *De Materia Medica* ir iš kitur jis buvo persirašęs krūvą reikiamų receptų ir didžiąją dalį išbandęs pats. Remdamasis arabų neorganinės chemijos žiniomis ir, žinoma, naujesniais mokslininkų bandymais, jis mėgino surasti vaistų nuo jį kankinančių negalavimų. Lig šiol iš tiesų efektyvi pasirodė esanti tiktai šioji tinktūra, malšinanti

skausmą ir mažinanti karščiavimą. Tačiau ir jos poveikis pažemu silpo.

Jis suglumęs papurtė galvą.

Kaskart susirgus, jį neišvengiamai apimdavo jausmas, tarsi būtų atsidūręs kažkokiam kitame pasaulyje, o kiti žmonės jame užimtų visiškai nereikšmingą vietą. Jie atrodė jam tolimi ir neryškūs, tarsi jis pats grimztų vis giliau ir giliau į šulinį, į kurį statmenai krinta saulės spinduliai, keisdami apšvietimą. Jį kaskart apimdavo siaubas, kad jeigu išsižiosių ko nors paklausti, į jį pasižiūrės kaip į svetimą, kuris nesuprasdamas kalbos mėgina kažką išaiškinti garsais ir juokingais gestais. Pasižiūrės užjaučiamai ir kartu paniekinamai. Ne, negalima taip galvoti.

– Tinktūra, – šnabždėjo jis. – Ji padės.

Jis truktelėjo gerą mauką rudo skysčio. Tinktūros liko tiek nedaug, o naują porciją jis galės pasigaminti tik rytoj. Dabar teliko laukti ir leisti sukilusiam karščiui atlikti savo darbą. Anot visų teorijų, naktinis karščiavimas su prakaitavimu turėjo reikšti greitą ligos pabaigą, o jeigu karščiuojantis ligonis neprakaituoja, vadinasi, liga užsitęs. Tikėdamasis dar išverti šią naktį, Laurentijus susirangė kaip katinas ir mėgino galvoti apie ką nors kita. Reikėtų jaudintis dėl tikrų dalykų, tokių kaip rytojaus diena, egzaminas ir universiteto reikalai. Ne dėl kažkokių įtartinių dvasių, lipnios drėgmės ir galvos skausmo, dėl gluosnių karaliaus ir tikrovės prigimties...

– Ak! – sudejavo Laurentijus.

Jis staigiai atsėdo lovoje. Dešinėje kojoje jis pajuto tvinkčiojantį mėšlungį, o nuo gulėjimo ant kietų medinių lentų skaudėjo šoną, pilve laikėsi keistas jausmas.

Visai šalia kažkas knarkė.

Aklinoje tamsoje Laurentijus nervingai apsidairė, tačiau nieko neišvydo. Tik dabar suprato, kad užėjo naktis ir jis turbūt

jau daug valandų pramiegojo. Knarkimas greičiausiai sklido iš apačios, kur miegojo šeiminkai.

Šiek tiek aprimęs, jis vėl atsigulė ir ėmė masažuotis koją. Nuo karščiavimo raumenys įsitempė, nuo įtampos blauzdą sutraukė mėšlungis, ir jis negalėjo ramiai ilsėtis. Bet taip, žinoma, galėjo būti ir nuo kelionės nuovargio arba dėl kietos lovos.

Per kūną perbėgo šiurpulys, ir jis pajuto pro langų tarpus vidun einančią drėgmę ir vėsą. Pro mažus lango stiklus jis vos galėjo įžiūrėti pažeme plaukiančių debesų kontūrus, lietaus lašai nelygiu stiklu sroveno žemyn ir ant palangės jau telkšojo nedidelė balutė. Šitaip gulėdamas ir klausydamas namo girgždesių ir nuo pakraigės lašančio vandens, jis staiga suprato, kad prispyrė reikalas. Savo siaubui, tik dabar susivokė nepasiteiravęs, kur šiuose namuose išvietė, nespėjo pasirūpinti ir naktipuodžiu.

– Po šimts velnių ir jų suktybių, – tyliai susikeikė Laurentijus.

Išvietės kartais būdavo lauke, kieme, tačiau kai kur jas įrengdavo name.

Laurentijus apčiuopomis paieškojo ant spintelės skiltuvo ir pinties, bet paskui prisiminė, jog neturi net lempos. Jis neatkreipė dėmesio, ką apie tai kalbėjo šeiminkė.

– Kad tave kur...

Buvo tamsu, nors į akį durk, bet jis pamažėl atsikėlė ir nutarė išbandyti laimę kieme. Ėmęs ieškoti tualetu name, jis neabejotinai sukeltų ant kojų visą šeimyną. Turbūt iš perdėto atsargumo ir mandagumo jis paliko savo batus po lova ir atsargiai nužingsniavo basomis. Nusileidęs laiptais į apačią, pravėrė galines duris ir atsідūrė vidiniame kieme, kurio dydžio negalėjo įvertinti, nes debesys temdė dangų ir purškė lengvas lietus. Pro darganą matėsi tik virpantys pavienių daiktų kontūrai, iš pažiūros nesudarantys jokios aiškios visumos. Tik keli

tamsesni išlinkimai ir žemės paviršiuje raibuliuojančios balos. Jis tirtėdamas tvirčiau susisiautė palta.

Galiausiai nuo tarpdurio sklindančioje lengvoje šviesoje įžiūrėjo laiptelius iš kirviu nutašytų lentų. Už kelių žingsnių iš tamsos išnirio maža pašiūrė, iš kurios sklido aštrus amoniako kvapas, būdingas visoms kailiadirbių dirbtuvėms, nakvynės namams ir išvietėms. Jis prisiminė pokalbį su odininku prie užteigos ir pagalvojo, kas nutiko seniui ir odininko pameistriui. Jį nupurtė drebulys.

Laurentijus per purvyną nužingsniavo iki pašiūrės, statydamas kojas ant šaltų ir slidžių akmenų, matyt, būtent tam ir sudėtų, bet nutarė dėl visa ko vidun neiti. Kas žino, į ką ten įminsi, juolab be batų. Dabar, kai akys jau buvo apsipratusios su tamsa, jis pastebėjo, kaip lietaus lašai kiemo balose sukelia gražius koncentrinius ratilus. Nuo karščio jam svaigo galva.

– Labas vakaras, – staiga pasigirdo kažkieno balsas.

Laurentijų perliejo išgąščio banga ir jis skubiai užsismaukė kelnes. Dirstelėjęs per petį po laiptų stogine išvydo figūrą šviesiais ilgais marškiniiais.

– Labas vakaras, – kiek dvejojamas atsakė jis, skubėdamas nemačiom susitvarkyti.

– Ar tai jūs esat tas naujasis nuomininkas?

– Aš, – sutiko Laurentijus.

– Ar iš toli atvykote?

Laurentijus pasitaisė marškinius ir susidrovėjęs parstypseno per akmenis atgal po laiptų stogine. Priešais jį stovėjo mergina blyškiu ir spindinčiu tarsi enkaustiniais dažais nutapytu veidu. Atsirėmęs į sieną, Laurentijus pamėgino nusišypsoti, bet iškart suprato, kad tai jam nelabai pavyksta. Kūnas vis dar degė ir dėl to viskas aplink atrodė išplaukę ir nerealu, tarsi žiūrėtum pro karštą orą virš įkaitintos geležies ar žarijų indo.

– Taip, iš toli.

– Ar turite ko valgyti?

– Valgyti? – perklausė Laurentijus, iškart nesupratęs klausimo.

– Taip.

– Neturiu. – Staiga jis susivokė per dieną nieko nevalgęs. – Aš neturiu nieko valgyti.

– O ar norėtumėt?

Nuo šalto vandens ir kiemo purvo Laurentijui gėlė basas kojas, ir jis ėmė nerimti. Stengdamasis iš tiesų suprasti, ar nori valgyti, ar ne, jis pajuto, kaip dešinę koją vėl ima traukti mėšlungis. Jis nebevaliojo čia ilgiau stovėti. Laurentijus spoksojo į basus savo ir merginos kojų pirštus ant šlapių lentų.

– Rytoj. Rytoj pavalgysiu, – galiausiai atsakė.

Laurentijus neaiškiai mostelėjo ranka ir užkėlė vieną pėdą ant laiptų. Buvo nemandagu taip išsmukti vidury pokalbio, bet jis iš tiesų nebepastovėjo ant kojų. Be to, persekiojo jausmas, kad vis dar sapnuoja. O gal iš tikrųjų miega?

– Palaukit, kas jums yra? – pasiteiravo mergina.

– Aš karščiuoju, – atsakė Laurentijus.

Mergina patikrino jam kaktą.

– Pažiūrėkit man į akis.

– Negaliu. Iš tiesų negaliu.

– Pažvelkit čionai, – primygtinai paprašė ji ir atsuko jo galvą tiesiai į save. Jos akys buvo geltonos kaip Atikos medus, tarsi už jų būtų degusi žvakė. Kaip auksas, kuris gražina jėgas ir išsklaido melancholiją. Laurentijus su palengvėjimu atsiduso.

– Jūs sergat, jums reikia atgauti jėgas. Eikite miegoti, – pratarė mergina, ir tai nuskambėjo kaip palaiminimas, kaip ramybės palinkėjimas.

– Taip... Aš žinau. Miegoti. Miegoti, – sumurmėjo Laurentijus pats sau ir ėmė lipti laiptais aukštyn.

Mergaitė nusišypsojo ir pamojo jam atsisveikindama.

10 valandų kelionė

Romano veiksmas nukelia skaitytoją į XVII a. pabaigą. Intelektualas, Leideno universiteto absolventas Laurentijus Hilas gauna Švedijos valstybės stipendiją ir atvyksta tęsti mokslų Tartu universitete. Kartu su savimi jis vežasi papūgą Klodiją ir keistą ligą... Per pagrindinio kūrinio veikėjo monologus, pokalbius, sapnus ir vizijas atskleidžiama tuometinės Livonijos realybė: derliaus žlugimas, visuotinis badas, raganių procesai, prietarų galia, kasdienis smurtas, ligos, grobimai, mirtis. Šiame niūriame fone Tartu universitetas iškyla kaip intelektualių diskusijų, naujausių mokslo ir filosofijos teorijų židinytis, kuriame Dekartas galynėjasi su Aristotelium, o šventiniams pietums tiekiamas žuvis. Skaitytojas turi progą susipažinti su humoralinės medicinos principais, Roberto Boilio dalelių, sielos nemirtingumo teorijomis, dalyvauti anatomijos praktikume ir padiskutuoti su garbingais profesoriais.

Melancholija – romanas apie paslaptinę XVII amžiaus „raganių“ ligą, kuri buvo siejama su juodosios tulžies pertekliumi kūne, sukeliančiu iliuzijas ir haliucinacijas. Ar atpažįstate ją šiandien?

„Keliautojai laiku“ – tai ES remiamas vertimų projektas, kuris vienija šiuolaikinių Europos rašytojų kūrinius, atveriančius netikėtą istorijos perspektyvą. Serijoje – aštuonios knygos, kurias skaitydami galėsite pakeliauti laiku – nuo tolimiausios praeities iki šių dienų.

www.keliautojailaiku.lt

Kūrybiška
Europa

Bendrakeleivis:

15

aukso žuvis

www.auksozuvys.lt

